

OPVOEDINGSONDERSTEUNING ZUID LIMBURG: SINT – TRUIDEN EN OMLIGGENDE GEMEENTEN

1. CONCEPT

Het concept dat hier voorligt betreft de opstart van een **OPVOEDINGSWINKEL**. De opvoedingswinkel als fysiek gegeven, met zijn ruime opdracht, zal gevestigd worden in Sint – Truiden (stad met een centrumfunctie). Het werkingsgebied van de opvoedingswinkel zal bestaan uit **Sint – Truiden én de omliggende gemeenten** die mee instappen in dit verhaal. Deze opvoedingswinkel gaat uit van een **samenwerkingsverband** met betrokkenheid van de vertegenwoordigers vanuit de lokale overheden en dienst – en hulpverleningorganisaties actief in het werkingsgebied.

2. LEGIMITATIE

Er zijn verschillende elementen die de oprichting van opvoedingsondersteunende initiatieven voor opvoedingsverantwoordelijken legitimeren.

In Vlaanderen erkent men dat opvoeden in de huidige maatschappelijke context een complex gegeven is en er op dit vlak nood is aan ondersteuning. Als antwoord hierop heeft de Vlaamse regering het decreet opvoedingsondersteuning van 13/07/2007 uitgeschreven. Hiermee geeft zij een raamwerk aan gemeenten om samenwerking rond en een aanbod aan preventieve opvoedingsondersteuning uit te werken.

In de provincie Limburg trekt de gedeputeerde voor welzijn, Erika Thijs, de kaart voor regionale samenwerking aan een concreet aanbod opvoedingsondersteuning. Hiervoor levert de provincie een financiële impuls.

Vanuit de hoek van Integrale Jeugdhulp verleent de Netwerkstuurgroep Rechtstreeks Toegankelijke Jeugdhulp Zuid – Limburg haar volledige steun naar de organisatie van een laagdrempelig preventief aanbod. Hiermee erkent Integrale Jeugdhulp de noodzaak om de brede instap naar jeugdhulp te versterken en om vormen van laagdrempelige ondersteuning en hulpverlening te organiseren om op die manier het continuüm aan dienst- en hulpverlening voor de cliënt te garanderen.

Zuid – Limburg als regio kent een kansarmoedeproblematiek.

Dit laat zich zien in negatieve scores op vlak van het percentage kansarme gezinnen en percentage dossiers in de Bijzondere Jeugdbijstand. Zuid – Limburg herbergt een grote capaciteit volwassenenpsychiatrie waar rond zich blijvend ondersteuningsvragen stellen. Tevens kent de regio Sint – Truiden de specifieke problematiek van de migranten rond de fruitteelt en het asielcentrum van Bevingen.

Buiten het basisaanbod van laagdrempelige ondersteuning en hulpverlening (gegarandeerd door de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning, de Centra voor Algemeen welzijnswerk, de Preventieve zorg van Kind en gezin en de centra voor Leerlingenbegeleiding) is er in Zuid - Limburg weinig preventief, laagdrempelig en outreachend aanbod naar zijn inwoners toe. Dit maakt de nood aan een dergelijk aanbod groot.

Sint – Truiden heeft in het verleden met het Project OpvoedingsOndersteuning Sint – Truiden (POOST) reeds een antwoord willen bieden. Het samenwerkingsverband van POOST erkent ook de nood om dit verder uit te bouwen.

3. OPVOEDINGSONDERSTEUNING SINT –TRUIDEN EN OMLIGGENDE GEMEENTEN

3.1. WERKGROEP OPVOEDINGSONDERSTEUNING ZUID – LIMBURG

Volgende partners wensen een initiatief te nemen in de uitwerking van een aanbod binnen een samenwerkingsverband met als antwoord de uitwerking van opvoedingswinkels voor de regio Zuid – Limburg. Voorstel is om deze te lokaliseren in die steden met een centrumfunctie en met als werkingsgebied ook de omliggende gemeenten:

VZW de Hummeltjes
CKG Molenberg
Preventieve zorg Kind en Gezin
CAW Sonar
CAW 't Verschil
Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning
Steunpunt Opvoedingsondersteuning
IJH

Agnes Vanstraelen
Rudy Gerrits
Joke Luts
Bart Verhoeven
Guy Vanderstraeten
Wendy op 't Roodt
Annemie Vrints
Katrijn Kelchtermans
Dirk Lambrechts

3.2. SINT – TRUIDEN EN OMLIGGENDE GEMEENTEN

Sint – Truiden (38 828 inwoners in 2008)¹ wordt in deze gezien als stad met een centrumfunctie, waardoor men de locatie van de opvoedingswinkel hier gesitueerd ziet. De omliggende gemeenten die tot het werkingsgebied van de opvoedingswinkel kunnen behoren zijn:

- Borgloon (10 339 inw. in 2008)
- Gingelom (7 966 inw. in 2008)
- Wellen (7 102 inw. in 2008)
- Heers (6 898 inw. in 2008)
- Nieuwerkerken (6797 inw. in 2008)
- Alken (11 153 inw. in 2008)
- Kortesseem (8 151 in 2008)

3.3. OPVOEDINGSONDERSTEUNING (theoretische achtergrond)

¹ Volgende cijfers zijn gefilterd vanuit www.lokaalstatistieken.be

3.3.1. Definitie van opvoedingsondersteuning

Opvoedingsondersteuning bestaat uit al die activiteiten die tot doel hebben om de ontwikkelingskansen van het kind te vergroten door ondersteuning te bieden aan de opvoedingsverantwoordelijke waardoor hij of zij beter gewapend is om de opvoedingsopdracht te realiseren

Opvoeden is een complexe opdracht omdat er een wisselwerking is van verschillende factoren:

- kind-kenmerken zoals ontwikkelingsnaden, temperament, ...
- ouder-kenmerken zoals persoonlijkheid, voorgeschiedenis, opvoedingsvaardigheden en -opvattingen,
- omgevingsfactoren zoals partnerrelatie, sociaal netwerk, buurt, ...

3.3.2. Doelgroep voor Opvoedingsondersteuning

De ruime groep van opvoedingsverantwoordelijken die een opvoedende relatie hebben met kinderen van 0 tot 18 jaar :

- Ouders, grootouders, partners van andere gezinsvormen, ...
- Risicogroepen zoals kwetsbare gezinnen, eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, ...
- Het kind of de jongere zelf!
- Hulp- en dienstverleners, leerkrachten, vrijwilligers die door hun activiteiten mee verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van kinderen. Vb. door info te geven over mogelijkheden tot vorming en opleiding.

3.3.3. Welke nood aan Opvoedingsondersteuning

De nood aan opvoedingsondersteuning kan heel verschillend zijn voor gezinnen afhankelijk van de ernst van de vragen van ouders m.b.t. de opvoedingssituatie:

- Gezinnen met een gewone opvoedingssituatie waar **vragen** rijzen omtrent de opvoeding.
- Gezinnen met een opvoedingsspanning: de ouders ervaren ongerustheid en onzekerheid over hun aanpak. De opvoeding is onder druk komen te staan.
- Gezinnen met een opvoedingsscrisis: ouders nemen in toenemende mate hun toevlucht tot noodoplossingen. Zij zijn ontevreden over de situatie en hebben gemengde gevoelens over het kind.
- Gezinnen die **ernstige opvoedingsproblemen** ervaren. De ouders kunnen de situatie niet meer aan. Er is nood aan intensieve hulp.

Wanneer we de koppeling maken met de zwaarte van een opvoedingsvraag dan richt opvoedingsondersteuning zich in deze context in de eerste plaats op de gewone opvoedingssituatie en de opvoedingsspanning. De derde en vierde groep heeft in de eerste plaats nood aan opvoedingshulp.

3.3.4. Doelstelling van de opvoedingsondersteuning

- De kansen van de persoonsontwikkeling van het kind vergroten door ondersteuning te bieden aan de ouders of andere verantwoordelijken
- De kansen van gezinnen vergroten mbt de opvoedingsmogelijkheden en voorkomen van eventuele (zwaardere) problemen.
 - o De zelfstandigheid en vaardigheden om op te voeden te vergroten
 - o De draaglast verminderen door problemen tijdig te signaleren en praktische hulp te bieden
- Het sociale netwerk rondom kinderen en gezinnen te versterken

Met een concept rond de uitbouw van opvoedingsondersteuning komt men tegemoet aan artikel 18.2 van het Internationaal verdrag inzake de **Rechten van het Kind**, dat de Vlaamse Gemeenschap ertoe verplicht te zorgen voor “*passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen*”.

3.3.5. Uitgangspunten van opvoedingsondersteuning

- Laagdrempelig: gemakkelijk bereikbaar zijn, geen grote financiële inspanningen vragen, niet-stigmatiserend zijn, cultuursensitief zijn, ...
- Vraaggericht en participatief werken : uitgaan van vragen en behoeften van ouders.
- Ondersteuning op maat: het ernstig nemen van elke opvoedingsvraag en een gepast antwoord geven
- Empowerment: versterken van de ouders door deze te stimuleren om zelf oplossingen te zoeken.
- De opvoedvragen breed bekijken, niet enkel de ouder - kind relatie zien maar ook de context.
- Methodisch werken: doordacht te werk gaan waarbij vragen worden geanalyseerd, nagedacht wordt over doelstellingen, strategieën ...

3.3.6. Verschillende vormen en functies van opvoedingsondersteuning

- Informatie en voorlichting
- Praktisch pedagogische of instrumentele steun
- Emotionele steun
- Sociale samenhang stimuleren, sociale steun en zelfhulp bevorderen
- Signalering, vroegtijdige detectie en verwijzing
- Pedagogische advisering en/of lichte ondersteuning
- Meer intensieve, laagdrempelige hulp

3.4. DECREET OPVOEDINGSONDERSTEUNING² EN UITVOERINGSBESLUITEN OPVOEDINGSWINKELS³

Het decreet opvoedingsondersteuning verwacht van elke gemeente inzet naar opvoedingsondersteuning. Hiertoe wil het decreet een structuur aanbieden. Deze structuur gaat uit van de aanstelling van een lokale coördinator opvoedingsondersteuning (LCO) door een gemeente of door een intergemeentelijk samenwerkingsverband.

De LCO is op zijn beurt verantwoordelijk voor enerzijds het, op regelmatige basis, bijeenroepen van een lokaal overleg opvoedingsondersteuning waarin verschillende partners minstens uitgenodigd dienen te worden. Anderzijds moet hij het aanbod opvoedingsondersteuning in een breder verband coördineren.

Het lokaal overleg opvoedingsondersteuning moet op haar beurt het Lokaal Sociaal Beleidsplan⁴ voorbereiden en evalueren m.b.t. opvoedingsondersteuning. Op basis van het LSB moeten er dan acties ontwikkeld worden. Het is tevens de taak van het lokaal overleg opvoedingsondersteuning te zorgen voor informatieverstrekking en sensibiliseren rond opvoeding en de vroegtijdige detectie van opvoedingsonzekerheid of opvoedingsproblemen. Daarnaast moeten zij zorgen voor de afstemming van pedagogische adviesverlening op bovenlokaal niveau.

3.4.1. Toekenning van een kwaliteitslabel aan een opvoedingswinkel

Aan het samenwerkingsverband, dat uitgaat van een niet in een centrumstad georganiseerd lokaal overleg opvoedingsondersteuning, kan door Kind en Gezin een kwaliteitslabel toegekend worden, voor zover het samenwerkingsverband voldoet aan volgende voorwaarden:

- a) het bestaat uitsluitend uit meerdere actoren die deelnemen aan het lokaal overleg opvoedingsondersteuning;
- b) er worden afspraken gemaakt over het aanbod van opvoedingsondersteuning door de deelnemende actoren;
- c) vervult ten minste volgende opdrachten:
 - * basisinformatie ter beschikking stellen over het opvoeden van kinderen in diverse levensfasen;
 - * algemene opvoedingsvragen beantwoorden;
 - * een onderscheiden, vraaggerichte pedagogische adviesfunctie aanbieden bij specifieke opvoedingsvragen;

² Decreet van 13/07/2007 houdende de organisatie van opvoedingsondersteuning (B.S. 14.VIII.2007)

³ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van een subsidie-enveloppe en kwaliteitslabel aan de opvoedingswinkels van 12/12/2008

Zie bijlagen

⁴ We kaderen deze lokale samenwerkingsverbanden dan ook binnen het geheel van het lokaal sociaal beleid. Het is de visie dat opvoedingsondersteuning een aspect zou moeten zijn van het lokaal sociaal beleid en dat opvoedingsondersteuning een duidelijke plek moet hebben in het bredere kader van een lokaal beleid. Omdat opvoedingsondersteuning zich over verschillende werksoorten uitstrekt, kan het ook goed als bindmiddel fungeren tussen de verschillende beleidsterreinen (gezin, welzijn ,jeugd, gelijke kansen, minderheden,...) voor een sluitende aanpak.

- * stimuleren van ontmoeting tussen opvoedingsverantwoordelijken met de nadruk op het creëren van sociale netwerken. En het bespreekbaar maken van het opvoeden van kinderen bij brede groepen van opvoedingsverantwoordelijken;
 - * voorlichtings-, opleidings-, vormings- of trainingsactiviteiten in verband met opvoeding binnen het bereik van opvoedingsverantwoordelijken brengen;
 - * ondersteuning aanbieden bij opvoedingsproblemen zowel in gezins- als groepsverband;
 - * Zorgen voor een vroegtijdige detectie van opvoedingsonzekerheid of opvoedingsproblemen met, indien nodig een gerichte doorverwijzing;
 - * zorgen voor een gecoördineerde, systematische en kwantitatieve gegevensverzameling;
- d) de opvoedingswinkel is centraal gelegen, vlot bereikbaar, gevestigd in een of meer toegankelijke gebouwen en hanteert gezinsvriendelijke openingsuren;
- e) de opvoedingswinkel maakt gebruik van een gamma van beproefde methodieken, respecteert daarbij de subsidiariteit, werkt vraaggericht en multidisciplinair en differentieert zijn aanbod volgens de verschillende levensfasen van kinderen en, waar nodig, voor specifieke doelgroepen.

3.5. OPVOEDINGSWINKEL SINT – TRUIDEN EN OMLIGGENDE GEMEENTEN

3.5.1. Uitgangspunten

- De opvoedingswinkel is ingebed in een intergemeentelijk samenwerkingsverband van de lokale besturen van Sint – Truiden en de omliggende gemeenten die intekenen op het concept.
- Er wordt een lokaal overleg opvoedingsondersteuning opgericht op gemeentelijk niveau in functie van lokale implementatie. Dit lokaal overleg bereidt tevens het Lokaal Sociaal Beleidsplan mbt opvoedingsondersteuning voor.
- Alle ouders, zonder discriminatie, kunnen terecht in de opvoedingswinkel met aandacht voor de kansengroepen.
- Het bestaande aanbod aan opvoedingsondersteuning uit de regio wordt maximaal gebruikt.
- Waar nodig leidt de opvoedingswinkel toe naar een bijkomend aanbod dat wordt gerealiseerd vanuit het samenwerkingsverband dat aan de basis ligt van de opvoedingswinkel.
- De opvoedingswinkel bestaat enerzijds uit een fysiek pand in Sint – Truiden en anderzijds uit een aanbod naar de omliggende gemeenten die mee intekenen.

3.5.2. Concretisering

- **Het samenwerkingsverband van de opvoedingswinkel** zal in ieder geval bestaan uit VZW De Hummeltjes, CAW Sonar, CAW 't Verschil, het steunpunt Opvoedingsondersteuning, leden vanuit het Netwerk Rechtstreeks Toegankelijke Jeugdhulp Zuid – Limburg, Vlaams Coördinator opvoedingsondersteuning, en uitgebreid conform het decreet opvoedingsondersteuning.

- **Het aanbod van de Opvoedingswinkel omvat:**
 1. Info en advies via de loket functie van de winkel waarin opvoedingsverantwoordelijken info en advies kunnen krijgen over opvoedingsgerelateerde onderwerpen. Eveneens bekendmaking van het aanbod van dienst- en hulpverlening rond opvoeding in de omgeving en bewegwijzering naar het aanbod naar kinderopvang, vrijetijdsbesteding, onderwijs, ...
 2. Algemene opvoedingsvragen beantwoorden en emotionele steun bieden.
 3. Pedagogisch advies/ pedagogisch spreekuur: Door 1 tot 5 gesprekken, door een pedagogisch geschoolde beroepskracht, met de ouder wordt het probleem/ de vraag in eerste instantie verhelderd. Men gaat met de ouders bekijken wat de beïnvloedende en in stand houdende factoren zijn. Op basis hiervan werkt men een aanpak uit met adviezen en suggesties die vooral van praktische aard zijn. De ondersteuning richt zich op opvoedingssituaties die weliswaar spanning opleveren, maar voor ouders nog hanteerbaar zijn.
 4. Praktisch pedagogische of instrumentele steun: bruikbare diensten en materialen aanreiken zoals met de speltheek die gevestigd zal worden in de opvoedingswinkel. Daarnaast zal men ook opvang gaan voorzien voor kinderen van winkelende ouders in Sint – Truiden.
 5. Oudergroepswork en –training.
 6. Vorming rond opvoedingsvaardigheden en ontwikkelingsthema's.
 7. Signalering, vroegtijdige opsporing van problemen en gerichte doorverwijzing daar waar nodig is.
 8. Ontmoetingskansen voor ouders creëren en informele sociale netwerken stimuleren.

- Vanuit de opvoedingswinkels is er een **aanbod naar de omliggende gemeenten**. Het aanbod en de kwantiteit naar deze gemeenten is afhankelijk van enerzijds hun noden en behoeften en anderzijds de ondersteuning en inbreng van de desbetreffende lokale besturen. (antennewerking/loket, pedagogisch advies, groepswork, ...).

- **De locatie** van de opvoedingswinkel is een neutrale, centrale plaats in de stad die laagdrempelig en goed bereikbaar is. De winkel heeft minimaal 3 gezinsvriendelijke openingsmomenten per week.